

На фона на това поведение на официална Русия за проникване вътре в българското революционно движение, плановите и реализацията на четническото движение през 1868 г. бележи решителното скъсване с илюзиите за нейна безкористна помощ и началото на окончателния прелом към пълна самостоятелност на въоръжените и други политически акции на революционната емиграция, завършил със създаването на БРЦК, с формирането на неговата политическа и тактическа платформа за извоюване на свободата със собствени сили и за търсене на съюзници на руското или някое друго правителство, а единствено сред борещите се срещу турското владичество съседни народи, преди всичко южни славяни. Руските официални документи фиксират отражението на този процес на еманципация и продължаващите опити за контрол и вмешателство, и разочарованието на Игнатиев и управляващите, че българите са им се изплъзнали.

Освен чрез дипломатите и тайните си служби, царските власти прибегвали и до други средства за проникване. Те използвали вярата на българите, особено на тези в Русия, че тя, подобно на другите балкански страни, ще помогне и за освобождението на България, като привличали свои информатори и пропагандатори на официалната политика сред българите под различна форма от средите на българските преселници и временно пребиваващите в империята на Романовите. Повечето от тях искрено се надявали, че така помагат на отечеството, някои бивали подвеждани от обнадяващи моменти на руската политика, както и от теории, шумно прокламирани от обществени центрове като славянските комитети за въображаема извечна общност на интересите на всички славяни, /въпреки че славянски народи като поляците, украинците и други славяни били в положение на поробени във великата славянска страна, а някои случаи при не по-малко тежки условия от тези на братята им в Австрия, Турция и другаде!/ Така те, също искрено, съдействали на официалните власти за информирането им какви настроения и планове развива българската емиграция в и вън от Русия.

Типичен пример в това отношение е Ив. Кишелски, убеден родолюбец, но и увлечен от правителствените декларации и славянофилските идеи. След като доста време бил на служба в руската армия, между другото и по време на походите ѝ в Кавказ за пълно покоряване на далеч неруските народи там, Кишелски поради бурния си нрав и невинаги съобразявани с Петербург действия сред сънародниците си, бил отстранен от военната си длъжност и пребивавал в Одеса, където бил натоварен с тайни задачи на информатор на Азиатския департамент под формата на "отговорник" за южнославянските политически емигранти в Ю. Русия и връзките им със сънародниците в други страни и в родините им.

Азиатският департамент си служил с подобни информатори и в други градове и страни, където живеели българи и изобщо балканци, но неговите фондове, както впрочем и тези на посолствата в Цариград, Виена, Париж, Лондон и пр. и на консулствата в Македония, Сърбия, Гърция, Босна и Херцеговина, Чехия, дори и в Румъния и т.н. не са проучени, освен съвсем частично. Не са пълноценно оползотворени от съветските съставители, които единствени бяха допускани до архиви-